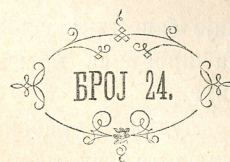

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Илази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

ИЗ ЖИВОТА ЈЕДНОГА ГЛУМЦА.

„Све је заман! Пусти ме! Ја не могу више проводити такав живот, као досад. Да на метере мерим и да се ценкам за новчић — то не могу! Нека то ради, ко хоће, али ја не могу, па не могу!“

„Али шта ће твој отац о теби да мисли, Лудвиге?“

„Мој је отац свилар, и ја га поштујем, али он мене не разуме!“

„Па твоја Каролина, драги пријатељу, која те тако силно љуби.“

„Та и ја њу љубим! Али за то што ме љуби, не може ми желити несрећу.“

„Па твоји пријатељи! Забава, шала, све ће нестати с тобом! Мани се тих планова, благосиљаћеш час, у ком си сам себе победио!“

„Збогом, Карло! Та не прави ми срце теже, него што је!“ и отргнувши се из пријатељевог загрљаја, изгуби се у мраку.

Карло гледаше за њим сузним очима, и оде на противну страну, да друговима прича, како стоји са Лудвиком.

То беше у Берлињу године 1801.

Лудвик луташе још дуго по улицама, и врати се доцкан кући, где не беше баш најбоље дочекал, јер он имађаше да сврши неки рачун, на који је био заборавио.

Проза, која га је из његових сањарија пробудила, дирнула га је немило. Он поче да сумња о његовом предузећу, и трудио се, да ради, али дух његов тежио је за нечим другим, и кад му је отац рачун прегледао, нађе да је погрешан.

Отац чита Лудвику добру буквицу и после вечере затвори га у собу.

Што досад младом човеку беше немогуће, учини сада то поступање његовог оца према њему.

Није потрајало дуго, он баца књиге на страну, угаси свећу, узме огртач, и једним

скоком кроз прозор беше на улици пред очевом кућом. Колена му клечаху, он осећаше колико је у том тренутку изгубио, али осећаше и то, да ће сад за њега одпочети нов живот — и он корачаше даље улицом, која беше већ сасма пуста. У виљемовој улици баца још један тужан поглед на Каролинин прозор. И ту су сви у сну лежали, све беше мрачно. Небо је било густим црним облацима навучено, као и Лудвикова будућност. Хоће ли му се накнадити, шта је за љубав вештини учинио?

Замишљен остави Берлин, путујући својој новој мети, и ми га на брзо налазимо у Наумбургу.

Друштво неко под управом неког Ланга даваше баш тада у том месту представе.

Дознавши то Лудвик, оде на галерију. Чисто и не дисаше, тако је пажљиво пратио представу. Оде и други и трећи пут у позориште, али сад му већ и новац беше при измаку.

Једног јутра стаде пред управитељевим станом млад човек, средње величине, и гледаше бојазљиво горе на прозоре. Једном се охрабри, отвори врата, — и он стајаше пред старим, добрим Грегеом, који беше шаптаж у Ланговом друштву. Бојазљиво рече Лудвик, да би желео са г. управитељем говорити, и да жели у друштво му ступити. Греге му не даваше баш много наде, али опет радо пријави странца своје управитељу, који је баш добре воље био и Лудвика одмах прими.

Лудвикова спољашност учини добар утисак на управитеља, и узевши мало бурмута, зашита га:

„Но, а где смо до сад представљали и шта?“

То питање доведе нашега новајлију у забуну, јер он сад хтеде први пут на позорницу да ступи, и за то му остаде одговором дужан, али му црташе ватрено своју тежњу за глумачком вештином, и о његовој вољи к позоришту, које Ланга

није баш тако задовољило, али га опет прими на пробу са месечном платом од неколико талира.

Лудвик Херцберг, од радости опојен, остави управитељеву собу.

Херцберг беше пресретан, кад му у јутру позоринни послужитељ донесе прву улогу, улогу гласоноше из „Невесте од Месине“.

Лудвик је марљиво и са таком ватром учио, као да је имао насловну улогу. Он беше сам собом задовољан и обећаваше себи златне брегове. Али његова представа не испале добро, јер скоро се није глумац тако дрвено владао, као Лудвик. Глумци и глумице исмевали су га на глас, само стари Греге беше једини, који је из сажаљења храбрио младог човека. И публика не беше са Лудвиком задовољна, за то му Ланге даде још неколико мањих улога, али он је све страшљивије ступао на позорницу, а и публика је све незадовољнија с њиме бивала, и он се више пута у призорима збуњивао.

Ланге се расрди и одгаже му.

Лудвику дође то као гром из ведра неба. Он је сам увидео своју погрешку, али у себи осећаше чист плам, којим је горео за вештином.

Ту жалосну вест донео је стари Греге, који му саветоваше, да напише писмо управитељу, па да га моли, јер управитељ није баш тако строг човек: може бити да ће га натраг примити.

Херцберг напише неколико редака и зрака наде паде на његову душу, јер за кратко време после тога буде к Лангу позван.

Али горка превара чекаше сиромашног Лудвика.

Управитељ га прими, истина, лепо, али му изјави, да би му радо помагао, па га за то понуди да улоге пише.

Лудвику дођоше скоро сузе на очи, али његов положај беше такав, да није могао понуде одбити, а и хтео је, да у својој намери даље корача, па ма под коју цену.

И тако добије комад да из њега изписује улоге.

Перо не може описати Лудвиков бол, кад мораде вршити најмањи посао у позоришту, где је мислио наћи своју срећу.

На позорници, за коју је све дао, што је младом човеку мило и драго, исмејан бити од људи, који су испод његове духовне величине стајали!

И тако заслуживаше преварени Лудвик толико колико је много да се не гладује, а мало да се може живети.

Он је делио с друштвом сваку добру и злу срећу, док не дођоше у варошицу Цајц, где су разумнију публику нашли, па су наумили да дају боље комаде.

Ту добије Херцберг генијалног али доста дебелог „Тела“ од Шилера, да улоге из њега испише. То му је много посла задавало, али он је то радо чинио, јер свака му је улога разпламтила његову фантазију, и он би често при писању уздануо: „Ко ће то представљати?“

Једва би готов. Управитељ похвали његову журбу, и одмах стаде улоге подељивати, које је Херцберг глумцима разнео. (Наставиће се.)

Ж И С Т И Ћ И.

ОРСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Ловудска сиротица“. Позоринна игра у 2 раздела а 4 чина, написала Шарлота Бирх-Ифајферова, превео А. Мандровић).

У уторак 6. фебруара о. г. дошла је била на ред Бирх-Ифајферкина „Ловудска сиротица“, која се на нашој позорници већ подобра одомаћила. Важније улоге биле су при овом приказу додељене новим репрезентантима. Цену Ејрову је овога пута давала гђа С. Максимовићка, а Рочестра г. Ружић. Како с једне стране писмо имали прилике видети до сад „Ловудску сиротицу“ на нашој позорници, како дакле за нас у неку руку овај приказ беше новина, како смо пак с друге стране уверени, да је Бирх-Ифајферкина маза Цена и с више претензивна, јер не ће лако да се сложи са поле шлендријанским приказом, него хоће, да јој ре-

презентанткиња сваку ћуд њену — а тиме ју је Бирх-Ифајферка обилато одарила — темељно простудира, да на упознање и решавање загонетне јој природе подобра „столицу угреје“, — како све то знадосмо, то смо — искрено признајемо — доста радознало ишчекивали у првој линији Цену гђе Максимовићке, а у другој то, да се уверимо, је ли оправдано, што се „Ловудска сиротица“ код нас одомаћила, је ли на име кадар приказ комада у целини задовољити ову претензивност, којом је Цена своју околину — међу првима Рочестра — окужила. Радозналост наша у другој линији, т. ј. она, која се тичала приказа комада у целини, није имала баш толику димензију, колико она прва; јер ми смо имали прилике уверити се, да се наше народно позориште лађа и мало замашнијих задатака, него што је „Ловудска сиротица“, па их је кадро достојно и извршити. У тој другој на-

шој радозналости беше позамашна доза јаког поверења у снагу наших глумаца, које нас збиља и није омануло, те нас казнило, доказавши нам, да дадосмо за тај пар владу над собом неоснованом песимизму. Радознаост у првој линији — на име ишчекивање Цене гђе Максимовићке — беше у нас већ јача, али томе опет није био крив никакав песимизам, него једна врло пријатна успомена, која је у нама оживила усљед гласа, да ће се давати „Ловудска сиротица“.

Успомена та одвече нас за једно четири године на траг. Беше то велике недеље године 1875. у умилном Пензијонопољу, у дивној престоници војводине Штајарске, у Грацу. По угловима на улицама јављају широки плакати, да ће на варошком позоришту као гост боравити призната глумица са бечког дворског позоришта, а новине доносе вест, да ће се публици градачкој приказати као „Цврчак“, да ће симпатију и признање публике гледати да стече и одржи као „Ловудска сиротица“, а да ће се од публике опростити у три мање улоге. Та призната глумица не беше нико други, до наша земљакиња, Марија или (како се у туђини — коме и чему за љубав? — покрсти) Ирма Јеленска, која је своје усрхне ферије те године на то била употребила, да бане мало у Грацац, те да пред градачком публиком, за коју се не вели лажно, да уметност матерински грли, оправда глас о својим способностима, о своме необичном дару. „Цврчка“ је већ одужила, а публику њиме себи задужила, ал' ето је другог вечера као „Цене“. Завеса се дигла, на позорници за подобру паузу нигде „живе душе“, — живе, велим, јер живописац не могаше у слику ујака Рида уданути живу душу, — пауза та нешто се отегла, али ће се надокнадити; она само беше магнет, који привуче пажњу свију. У тај мах се из кута једног промоли бледолика глава. Из те главе пар суморних очију бојаљивим, но хитрим и нестрпељивим погледом пређе преко позорнице. Из погледа нестале на мах бојазни, она уступи место свечаној мирноћи — очи се увериле, да је овде „ваздух чист“. За тај час се указа и носилица бледолике главе; лаким кораком пође к салику, застаде. У очима се опет указа онај израз бојазни и стрепње. Опет очи прелетише преко собе, опет се у њих усели свечана мирноћа, која их сада привеза за салик. У свечану мирноћу помеша се и израз задовољства, да, усхићења: јадно, гоњено сироче одануло је; дошло је до салика, клекло је пред-а-њ, те је, на њему насликаном негда хранпоцу и брашноцу свом, у заносу, па ипак мирно, отворило раскрваљено срце своје, ојаћену душу своју. Па како се то сироче јадало! Сињи су га терети тиштали, муке, што их је трпило од својих гонилаца, беху превелике. Да се достојно на њих потузи, морало би сироче на мучиоце своје наваљати читав брег прекора, тужбе и роптања. Но то би значило, по којном добром „ујаку Риду“ горчити покој душе, кад би му се баш тај дан изрекло, шта му љубимче пати. Сироче је за тај пар запоставило своје јаде, те га је понајвећма тиштала у тај мах увреда, коју његови мучиоци нанеше ујак-Ридовој души, бацајући успомену на њега и не поштујући свечаног му дана. Речима, што их Бирх-Пфајферка Цени у уста меће, дала је Јеленска свом појавом својом, сваким гестом, а нарочито оним речитим изразом у очима, томе јасном огледалу душе, правог значаја, да, увећала је вредност њихову. Па очи су и на даље у својој важној фун-

кци остале. Како су радосно засветлиле, кад је сироче дошло до душевне ране, коју је дуготрајном душевном глађу морало искупити, како ли су речито исказале бол, што му се та рана при првом залогоају оте, а како ли тек знадоше те очи, у којих до сад само беше бојазни, стрепње, мирноће, бола, засевнути необичним жаром, како отворише сву унутарњост сирочета, те показаше, да ни најизабраније тортуре, којима су Ридови сироче трактирали, не беху кадре у сирочета избрисати понос и уверење у своја човечанска права — као да је само тим очима ово сироче знало се одбранити, да га разуздано Ридовичино мезимче не злоупотреви. Па тако је то конзеквентно даље ишло, док није кулминацију своју достигло у призору, где сироче, по што се са резигнацијом предало Блекхорсту, са себе скида лаге, што их је Ридовица на њ набадила. Најпре мирно и озбиљно правдаше саме себе, за тим излив уверење у своје погажено поноса, па најпосле онај опроштај, каквим се само тако гоњено сироче праштати може од оне, која га је иза толике мржње и гоњења последњим чином својим уништити желела, све то беше у Јеленске hors de concours. У том монологу — који својом дуготрајношћу и садржајем показује, да је фабрикат „ефектхашерке“ Бирх-Пфајферке — низале су се код овог сирочета речи неданимице, те су расле под упливом драматске снаге женијалне репрезентанткиње. Почетак том монологу беше тихо, мирно ромињање кише, а свршетак бујица, која се као поплава излила на грешну вероломницу. Још један уздах из дубине душе, који као да скиде сињи терет са сирочета, још један речити поглед, пун блаженства, који доказа, да је разглашени ловудски завод за ово сироче едорало спрам досадањег пребивалишта — још то, па сирочета са позорнице нестале, али тако, како ће се још по неколико пута узастопце вратити; јер је бујица са позорнице изазвала и бујицу у гледалишту.

(Свршиће се.)

* (Љубица Зорићева.) С тугом у срцу бележимо, да се и опет умалио број нашег и онако сувихе маленог позоришног женског подмлатка. Љубица Зорићева, та даровита млада глумица, удала се ономадне за овдашњег младог и вредног трговца г. Кузмана Дабижића. Удабом својом престала је уједно бити свећеница у храму талијаном на жалост свију позоришних пријатеља, који су се од ње многоме надали. Рођена тако рећи на даскама, што свет значе, била је на позорници са свим као да је код своје куће. То јој је припомогло, да је могла из дана у дан лепо напредовати у глумачкој вештини. Да је остала и даље у нашем позоришту, стекли бисмо у њој вешту глумицу, нарочито за живе и несташне улоге, за које је и велика дара и јаке воље имала. Осим других врлина, потребних за глумачку уметност, имала је и добар глас, чист сопран, па је умела и лепо певати. Тај губитак не ћемо моћи тако лако накнадити. Ми јој од срца желимо, да јој на новој глави живота цветају саме руже, па нам је само то жао, што изненадна удадба њезина није допустила, да јој управа да прилике, да у којој улози својој пвађе на позорницу, па да се опрости од овдашње публике, која се њеном очевидном напредовању увек искрено радовала.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

24. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 16.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 15. ФЕБРУАРА 1879.

Први пут:

НАШИ РОБОВИ.

Позоришна игра у 5 чинова, од Сахер-Мазоха, превео Сава Петровић.

О С О Б Е:

Бароница Фаустина Левенбергова	С. Максимовићка.
Гроф Каљцов	Марковић.
Саломон, банкар, земаљски заступник	Рајковић.
Јудита, кћи му	М. Рајковићка.
Хазе, одветник, земаљски заступник	Јовановић.
Фани, жена му	Ј. Поповићева.
Маргарита, сестра му	* * *
Хорн, уредник „Напретка“	Лукић.
Пфотенхауер, творничар, земаљски заступник	Зорић.
Ханибал Молвиц, племић	Добриновић.
Бернард, лекар	Десимировић.
Мадлена, певачица	Л. Хаџићева.
Павао Урбан	Руџић.
Ана, собарица бароничина	Б. Хаџићева.
Слагарски шегрт	Рајчевић.

Слуге. — Збива се у немачкој престоници.

У суботу 17. фебруара: „Максим Црнојевић“. Трагедија у 5 чинова, с певањем, од дра Л. Костића, за српску позорницу удесио А. Хаџић, музика од А. Максимовића.

Умољавају се поштовани претплатници, да би први а сада већ и други део своје претплате изволели исплатити у трговини браће М. Поповића.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.